

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра педагогіки початкової освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____

“ ____ ” _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи ораторського мистецтва»

Галузь знань _____ 01 «Освіта» _____
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність _____ 013 «Початкова освіта» _____
(шифр і назва спеціальності)

Факультет _____ Педагогічний _____
(назва факультету)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань «Освіта/Педагогіка»	Цикл професійної та практичної підготовки	
Модулів – 1	Спеціальність 013 «Початкова освіта»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: магістр	16 год.	4
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82
		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 40 / 60; для заочної форми навчання – 11 / 89

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

«Основи ораторського мистецтва» – формувати риторичну культуру студента як складник його професіограми.

Завдання - гармонійно розвивати творчу особистість студента, його мовленнєву культуру;

- ознайомити із основними законами, жанрами риторики як науки, найкращими надбаннями ораторського мистецтва минулого та сучасності;
- розвивати мисленнєво-мовленнєву діяльність майбутніх ораторів;
- формувати полемічну майстерність студента-оратора.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: історію риторики, творчий набуток ораторів Древньої Греції, Риму, золотослів України; становлення і розвиток ораторського мистецтва;

закони риторики (організація і управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю); оволодіти риторичною термінологією;

теоретичні засади практичної риторики (поняття про усний публічний виступ; образ; професіограму оратора; мовленнєву культуру промовця; полемічне мистецтво; основні жанри ораторського мистецтва);

вміти вести розгорнутий монолог з фахової проблематики; володіти всіма жанрами ораторського мистецтва, полемічним мистецтвом, мовленнєвою культурою; виробити власний ораторський стиль; виголошувати промову з використанням невербальних прийомів впливу на аудиторію; чинити риторичний аналіз тексту; застосовувати численні прийоми виразності при підготовці тексту промови. Вивчення дисципліни «Основи риторики і красномовства» безпосередньо спирається на знання студентів із курсів «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Філософія», «Логіка».

Курс «Основи ораторського мистецтва» належить до професійно зорієнтованих навчальних дисциплін, вивчення яких допоможе глибше опанувати фахові дисципліни.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи риторики.

Тема 1. Риторика як наука і навчальна дисципліна. Риторика як наука і навчальна дисципліна. Загальна характеристика розділів риторики. Риторика і ораторське мистецтво. Місце риторики серед інших наук. Основні поняття риторики

Тема 2. Мовленнєва культура оратора як складник його риторичної культури. Мовленнєва культура оратора як складник його риторичної культури. Образ оратора.. Риторичний ідеал.

Тема 3. Нормативність мовлення оратора. Поняття про літературну мову. Норми сучасної української літературної мови. Найтиповіші порушення мовлення студентів.

Тема 4. Монологічне й діалогічне красномовство. Жанри ораторського мистецтва. Монологічне й діалогічне красномовство. Жанри ораторського мистецтва. Соціально-політичне, дипломатичне, судове красномовство, гомілетика тощо. Похвальне красномовство. Лекція як основний вид академічного красномовства.

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти ораторського мистецтва та історія риторики

Тема 5. Поняття про публічний виступ. Публічний виступ. Етапи публічного виступу. Типи підготовки до публічного виступу. Золоті правила еристики.

Тема 6. Інвенція, диспозиція, елокуція, меморія як класичні розділи риторики. Інвенція. Закон моделювання аудиторії. Диспозиція. Основні частини промови. Способи подання матеріалу. Вступ, виклад, завершення промови. Елокуція. Риторичні фігури і тропи. Меморія як розділ риторики. Способи запам'ятовування промови. Мнемотехнічний спосіб запам'ятовування.

Тема 7. Акція як завершальний етап реалізації риторичної мети. Акція - завершальний етап промови. Невербальні засоби оратора. Кінетика, жести, інтонування. Шляхи подолання страху перед аудиторією.

Тема 8. Розвиток риторики за доби античності. Давньогрецька риторика. Найвизначніші ритори Сократ, Аристотель, Платон, ін. Риторика в Древньому Римі. Риторика Цицерона.

Тема 9. Розвиток риторики в Україні. З історії розвитку риторики в Україні. Риторична спадщина Феофана Прокоповича. Розвиток ораторського мистецтва на сучасному етапі.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи риторики												
Тема 1. Риторика як наука і навчальна дисципліна.	3	1				2	2					2
Тема 2. Мовленнєва культура оратора як складник його риторичної культури.	8	1	2			5	4					4
Тема 3. Нормативність мовлення оратора.	9	2	2			5	4					4
Тема 4. Монологічне й діалогічне красномовство. Жанри ораторського мистецтва.	24	2	2			20	22		2			26
Разом за змістовим модулем 1	44	6	6			32	32		2			36
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти ораторського мистецтва та історія риторики												
Тема 5. Поняття про публічний виступ.	8	2				6	8					8
Тема 6. Інвенція, диспозиція, елокуція, меморія як класичні розділи риторики.	10	2	2			6	20	2				16
Тема 7. Акція як завершальний	8	2	2			4	16	2	2			5

етап реалізації риторичної мети.												
Тема 8. Розвиток риторики за доби античності.	12	2	2			6	9	2				5
Тема 9. Розвиток риторики в Україні.	10	2	2			6	5					12
Разом за змістовим модулем 2	46	10	8			28	58	6	2			46
Усього годин	90	16	14			60	90	6	4			82

5. Теми практичних занять Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи риторики	
1	Культура мовлення оратора	2
2	Нормативність мовлення оратора	2
3	Монологічне красномовство	2
	Змістовий модуль 2. Практичні аспекти ораторського мистецтва та історія риторики	
4	Інвенція. Закон моделювання аудиторії	2
5	Акція як завершальний етап публічного виступу	2
6	Риторична спадщина доби античності	2
7	Розвиток риторики в Україні	2

6. Теми практичних занять Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи риторики	
1	Монологічне й діалогічне красномовство. Жанри ораторського мистецтва	2
	Змістовий модуль 2. Практичні аспекти ораторського мистецтва та історія риторики	

2	Акція як завершальний етап публічного виступу	2

6. Самостійна робота Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи риторики	
1	Тема №1 «Риторика як наука і навчальна дисципліна». Виступ перед аудиторією «Мій риторичний ідеал».	2
2	Тема №2 «Мовленнєва культура оратора». Декламування поезій Т. Шевченка. Конкурс читців.	5
3	Тема №3 «Нормативність мовлення оратора». Відстеження найтипівіших порушень мовлення студентів (укладання словників)	5
4	Тема №4 «Діалогічне й монологічне красномовство. Жанри ораторського мистецтва». Похвальне красномовство. Підготовка та виголошення похвальних і академічних промов. Взаємоаналіз промов. Підготовка папки з промовами.	20
	Змістовий модуль 2. Практичні аспекти ораторського мистецтва та історія риторики	
5	Тема №5 «Поняття про публічний виступ». Проведення диспуту на соціально-педагогічну тему.	6
6	Тема №6 «Інвенція, диспозиція, елокуція, меморія як класичні розділи риторики». Риторичні фігури і тропи як засоби прикрашання промов. Взаємоаналіз промов, написаних студентами.	6
7	Тема №7 «Акція як завершальний етап реалізації риторичної мети». Виголошення авторських промов. Конкурс ораторів.	4
8	Тема 8. Розвиток риторики за доби античності. Підготовка медіа-проектів «Риторика Греції та Риму» та презентація їх.	6

9	Тема № 9 «Розвиток риторики в Україні». Риторичний КВК.	6
	Разом	60

7. Самостійна робота Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи риторики	
1	Тема №1 «Риторика як наука і навчальна дисципліна». Виступ перед аудиторією «Мій риторичний ідеал».	2
2	Тема №2 «Мовленнєва культура оратора». Декламування поезій Т. Шевченка. Конкурс читців.	4
3	Тема №3 «Нормативність мовлення оратора». Відстеження найтиповіших порушень мовлення студентів (укладання словників)	4
4	Тема №4 «Діалогічне й монологічне красномовство. Жанри ораторського мистецтва». Похвальне красномовство. Підготовка та виголошення похвальних і академічних промов. Взаємоаналіз промов. Підготовка папки з промовами.	26
	Змістовий модуль 2. Практичні аспекти ораторського мистецтва та історія риторики	
5	Тема №5 «Поняття про публічний виступ». Проведення диспуту на соціально-педагогічну тему.	8
6	Тема №6 «Інвенція, диспозиція, елокуція, меморія як класичні розділи риторики». Риторичні фігури і тропи як засоби прикрашання промов. Взаємоаналіз промов, написаних студентами.	16
7	Тема №7 «Акція як завершальний етап реалізації риторичної мети». Виголошення авторських промов. Конкурс ораторів.	5
8	Тема 8. Розвиток риторики за доби античності. Підготовка медіа-проектів «Риторика Греції та Риму» та презентація їх.	5

9	Тема № 9 «Розвиток риторики в Україні». Риторичний КВК.	12
	Разом	82

9. Індивідуальні завдання

1. Відстежити мовленнєві помилки студентської молоді. Укласти словничок найтипівіших порушень усного мовлення студентів.
2. Підготувати академічну промову на соціально-педагогічну тематику.
3. Провести диспут (дискусію, бесіду, дебати, круглий стіл, теле-шоу тощо).
4. Підготувати та виголосити вітальні промови батькам, учителям, друзям.
5. Підготувати та виголосити епідейктичну промову.
6. Підготувати поезію Т.Шевченка напам'ять та взяти участь у конкурсі читців «Шевченків золотослів».
7. Прочитати сучасний дитячий бестселер та презентувати його.
8. Підготувати риторичний КВК.
9. Підготувати папку з риторичними промовами.

10. Методи навчання

Під час проведення лекційних та практичних занять із вивчення навчальної дисципліни «Основи риторики і красномовства» необхідно використовувати такі методи навчання, як лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, ілюстрування, дидактична гра, практична робота тощо.

11. Методи контролю

Контроль рівня знань студентів щодо засвоєння ними тем з навчальної дисципліни «Основи ораторського мистецтва» здійснюється на підставі таких методів, як метод усного контролю – здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування студентів; метод письмового контролю – здійснюється за допомогою самостійних робіт; метод тестового контролю – виконання спеціальних тестових завдань; метод самоконтролю та ін.

Методи контролю самостійної роботи.

1. Перевірка самостійної роботи.
2. Захист самостійної роботи.
3. Бесіда-опитування.
4. Підсумковий контроль (залік).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів, які отримують студенти під час семінарських занять, за індивідуальне завдання та контрольну роботу, а також оцінювання екзаменаційної роботи здійснюється відповідно до п. 4 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у юридичному інституті Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника від 12.10.2010 року.

Денна форма навчання

Модуль 1	залік	Сума
Змістові модулі 1,2, 3		
T1 T2 T3 T4 T5 T6 T.7 T8 T9 T.10		
Робота на практичних і лекційних заняттях – 30 Контрольна робота - 10 Самостійна робота – 5 Виконання індивідуального заняття – 5	50	100

Заочна форма навчання

Модуль 1	залік	Сума
Змістовий модуль 1,2		
T1 T2 T3 T4 T5 T6 T.7 T8 T9 T.10		
Робота на практичних і лекційних заняттях – 15 Контрольна робота - 10 Самостійна робота – 20 Виконання індивідуального заняття – 5	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
26-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11.Програмові вимоги до курсу «Основи ораторського мистецтва»

Основні поняття риторики.

Основні закони риторики.

Акція.

Меморія.

Елокуція.

Образ оратора.

Елокуція.

Образ аудиторії.

Основні етапи підготовки і виголошення промов.

Інвенція.

Диспозиція.

Мовний вигляд промови (мовні засоби аргументів та образності).

Історія і досвід давньогрецької риторики.

Риторичне вчення Аристотеля.

Риторика Сократа.

Ораторство Демосфена.

Риторика Платона.

Історія і досвід давньоримської риторики.

Риторичні трактати Цицерона.

Ритори Києво-Могилянської академії.

Риторична система Феофана Прокоповича.

Види дорадчих промов і мовні ознаки їх.

Особливості політичного красномовства.

Риторика діалогічного мовлення. Еристика.

Мовні засоби дискусії.

Сучасні українські промовці й оратори (на вибір).

Риторика як наука і навчальна дисципліна.

Риторика і ораторське мистецтво.

Місце риторики серед інших наук.

Епідейктичне красномовство.

Жанри ораторського мистецтва (соціально-політичне, академічне красномовство, гомілетика, ін. підвиди ораторського мистецтва).

Літературна мова. Норми сучасної української літературної мови (фонетичні, орфоепічні, граматичні, лексичні, синтаксичні, стилістичні, ін).

Культура мовлення оратора.

Закон моделювання аудиторії.

Техніка мовлення оратора.

Академічне красномовство та його види.

Монологічне й діалогічне красномовство.

Рекомендації щодо підготовки промови.

Рекомендації щодо виголошення промови.

12. Навчально-методичне забезпечення курсу “Основи ораторського мистецтва”

1. Білавич Г. Самостійна робота із основ ораторського мистецтва. - Івано-Франківськ, 2009. – 45 с.
2. Білавич Г. Основи риторики / Галина Білавич. – Івано-Франківськ, 2008. – 196 с.
3. Білавич Г. Основи ораторського мистецтва. Навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ, 2008. – 180 с.
4. Білавич Г. Як формувати ораторські уміння четвертокласників на уроках української мови. Методичні рекомендації / Галина Білавич, Ольга Покришка. – Івано-Франківськ : ПП «ТУР-ІНТЕЛЕКТ», 2014. – 86 с.
5. Білавич Г. Формування мовленнєвої обізнаності майбутніх педагогів. Навчально-методичний посібник / Галина Білавич, Тетяна Лисечко, Тетяна Стамбульська. – Івано-Франківськ : ПП «ТУР-ІНТЕЛЕКТ», 2014. – 60 с.
6. Білавич Г. Говорімо українською мовою правильно! / Г. Білавич, Т. Стамбульська. – Івано-Франківськ, 2012. – 60 с.
7. Білавич Г. Наголошуймо правильно! / Галина Білавич, Тетяна Лисечко, Тетяна Стамбульська. – Івано-Франківськ, 2013. – 135 с.
8. Білавич Г. Діалектне розмаїття Карпатського краю / Галина Білавич, Тетяна Лисечко, Тетяна Стамбульська. – Івано-Франківськ: ПП „ТУР-ІНТЕЛЕКТ”, 2014. – 115 с.
9. Білавич Г. Формування мовленнєвої культури студентів за умов діалектного середовища / Галина Білавич. – Івано-Франківськ: НАІР, 2016. – 168 с.
10. Білавич Г. Основи риторики і красномовства / Галина Білавич. – Івано-Франківськ: НАІР, 2016. – 120 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Мовленнєва комунікація: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – С. 144-148.
2. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Риторика. – Л.: Світ, 2001. – 240 с.

3. Білавич Г. Основи риторики. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2009. – 160 с.
4. Гурвич С., Погорілко В., Герман М. Основи риторики. - К., 1988. – 248 с.
5. Іржі Т. Мистецтво говорити. – К., 1998. - 293 с.
6. Коваленко С. Сучасна риторика. Навчально-практичний посібник. – Тернопіль, 2007. – 180 с.
7. Колотілова Н.А. Риторика. – К., 2007. – 232 с.
8. Кохтев М. Риторика. — М., 1994. – 257 с.
9. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. – К.: Вища школа, 2003. – 311 с.
10. Онуфрієнко Г.С. Риторика. Навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 592 с.
11. Сагач Г. Риторика. — К., 2000. — 565 с.
12. Спанатій Л.С. Риторика. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 144 с.

Допоміжна

1. Аристотель. Риторика. — М., 1978.
2. Бабич Н. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1991. – 287 с.
3. Гринчишин Д., Капелюшний А., Серб еньська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. – К.: знання, 2004. – 367 с.
4. Демосфен. Речи. — М., 1954.
5. Іржі Т. Мистецтво говорити. – К., 1998. - 386 с.
6. Капська А. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1990. – 320 с.
7. Карнегі Д. Как вырабатывают уверенность в себе и влияют на людей, выступая публично: Пер. – 3-е изд. – Нью-Йорк, 1956.
8. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення. – К., 2007. – 238 с.
9. Карнегі Д. Учись виступати публічно і впливати на широке коло людей. – К., 2000. – 421 с.
10. Колотилова Н. Діалог: логіко-філософський аналіз. — К., 1999.
11. Літературознавчий словник-довідник /За ред. Гром'як Р.Т., Ковалів Ю.І., Теремко В.І. – К.: Академія, 1997. – 750 с.
12. Ломоносов М. Краткое руководство к красноречию // Ломоносов М. Полное собрание очинений. — Т. 7. — М-Л., 1952.
13. Молдаван В. Судова риторика. — К., 1996.
14. Найдорожчий скарб. Слово про рідну мову. Поезії, вислови. — К., 1990.
15. Олійник Г. Виразне читання: Основи теорії: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995. – 317 с.
16. Оратори Греции. — М., 1985.
17. Пономарів О. Культура мови. Мовностилістичні поради. – К.: Либідь, 1999. – 238 с.

18. Прокопович Ф. Філософські твори. — Т. 1. - К., 1979. Сагач Г. Золотослів. — К., 1993.
19. Сагач Г. Золотослів: у 2-х томах. — К., 1998.
20. Сагач Г. Мистецтво ділової комунікації. — К., 1999. — 245 с.
21. Сагач Г. Похвальне красномовство. — К., 1996.
22. Сербенська О.Н. Культура усного мовлення. Практикум: Навч. посіб. — К., 2004. — 216 с.
23. Цицерон Избранные сочинения. — М., 1972.

Словники

1. Бибик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів: Тлумачення, словотворення та слововживання: Близько 35 000 слів і словосполучень / С. Я. Єрмоленко (ред.). — Х.: Фоліо, 2006. — 623 с.
2. Білоус М., Сербенська О. Екологія українського слова. Практичний словник-довідник. — Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. — 88 с.
3. Бук С. 3000 найчастотніших слів наукового стилю сучасної української мови / Наук. ред. Ф. С. Бацевич. — Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. — 192 с.
4. Бурячок А. А. Орфографічний словник української мови. — К.: Наукова думка, 2002. — 460 с.
5. Бурячок А. А. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / НАН України; Інститут мовознавства ім. 0.0. Потебні / А. А. Бурячок (ред.). — К.: Наукова думка, 1999.
6. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики: 253 000 слів / В. І Бусел (авт., кер. проекту та гол. ред.). — К. — Ірпінь: Перун, 2004. — 887 с.
7. Гринчишин Д. П., Капелюшний А. О., Пазяк О. М., Сербенська О. А., Терлак З. М. Словник труднощів української мови: Близько 15000 слів / С. Я. Єрмоленко (ред.). — К.: Радянська школа, 1989. — 336 с.
8. Демська О. М., Кульчицький І. М. Словник омонімів української мови / Міжнародний фонд «Відродження». — Львів: Фенікс, 1996. — 223 с.
9. Дзюбишина-Мельник Н. Я., Дужик Н. С., Єрмоленко С. Я., Ленець К. В., Пустовіт Л. О. Культура мови на щодень / НАН України; Інститут української мови / С. Я. Єрмоленко (ред.). — К.: Довіра, 2000. — 170 с.
10. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко (ред.). — К.: Либідь, 2001. — 224 с.
11. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. — К.: Видавничий центр «Академія», 1998. — 712 с.
12. Карачун В. Я. Орфографічний словник наукових і технічних термінів: Правопис. Граматика: Понад 30 000 слів. — К.: Криниця, 1999. — 524 с.

13. Кочерган М. П. Словник російсько-українських міжмовних омонімів. — К.: Академія, 1997. — 400 с.
14. Полюга Л. М. Словник синонімів української мови. — Вид. 2-ге. — К.: Довіра, 2006. — 477 с.
15. Пономарів О. Д. Фонема г і г: Словник і коментар. — К.: Вид. центр "Просвіта", 1997. — 40 с.
16. Практичний словничок нормативних висловів / Упоряд. А. Сербенська. — Львів: НТШ, 2002. — 35 с.
17. Селіванова О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. — Полтава: Довкілля — К., 2006. — 716 с.
18. Словарь української мови / За ред. Б. Грінченка. — Т. I—4. — К.: Довіра — Рідна мова, 1997.
19. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. — К.: Знання, 2004. — 367 с.
20. Словник української мови: В 11-ти т. — К.: Наукова думка, 1971—1978.
21. Струганець Л. Культура мови. Словник термінів. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан. — 2000. — 87 с.
22. Українська мова: Енциклопедія / НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови / В. М. Русанів-ський (голова ред. кол.). — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. — 824 с.
23. Українсько-російський словник наукової термінології / За заг. ред. Л. О. Симоненко. — К. — Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004, — 416 с.
24. Фразеологічний словник української мови: У 2-х кн. — 2-ге вид. — К.: Наукова думка. — 1999. — Кн. 1, 2.
25. Шевчук С. В. Разом, окремо, через дефіс. А—Я: Орфографічний словник: 32000 слів: Найуживаніші слова і словосполучення. Найновіші запозичення. Спеціальна різногалузева термінологічна лексика. — К.: А.С.К., 2006. — 416 с.
26. Шевчук С. В. Російсько-український словник ділового мовлення. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Вища школа, 2008. — 487 с.
27. Широков В. А., Шевченко І. В., Рабулець О. Г., Костишин О. М., Пещак М. М. Словники України — інтегрована лексикографічна система. Електронний ресурс / НАН України; Український мовно-інформаційний фонд. — К., 2001. — 1 електрон, опт. диск (СОР).

15. Інформаційні ресурси

1. pidruchniki.ws/rytorika
2. pedagogika.ucoz.ua
4. ukrkniga.org.ua
5. www.refine.org.ua
6. Studentam.net.ua